

Saneringsnytt nr 4-2006

Informasjon frå smittesaneringsprosjektet Friskere geiter

<http://leine.no/htg/sanering/nytt>

Innhald:

Kuråmelk gir kje nødvendig beskyttelse mot infeksjoner

”Geit i Ve(k)st” Ny ”geitestilling” på Vestlandet

Årets seminsesong

Nytt frå prosjektet

CAE testing av tankmelk

Nye stipendiater for forskningsoppgaver på geit.

Kuråmelk gir kje nødvendig beskyttelse mot infeksjoner

Veterinær Kari Lybeck og seksjonsleder/veterinær Tore Tollersrud, Veterinærinstituttet, Seksjon for immunprofylakse

Geiteråmelk kan inneholde smitte. Kje som snappes i forbindelse med sanering i Prosjekt Friskere geiter skal gis kuråmelk for å unngå at de smittsomme sjukdommene det saneres for i prosjektet overføres til kjeene gjennom geiteråmelk.

Hvorfor trenger kje råmelk?

Immunforsvaret til det nyfødte kjeet må stimuleres av mikrober i miljøet for å kunne beskytte kjeet mot infeksjoner på en tilfredsstillende måte. Denne stimuleringen tar flere uker. Det nyfødte dyret trenger derfor midlertidig hjelp i form av forsvarstoffer, kalt antistoffer, som overføres med råmelka. Mangel på råmelk kan føre til alvorlige infeksjonssjukdommer og høy dødelighet hos kjeene. Det er kun det første døgnet etter fødsel at tarmen kan suge opp antistoffer fra råmelk. Det anbefales at kjeet får ca 6 dl råmelk fra første eller andre målet fra ei voksen ku før det er gått 15 timer. Antistoffer som er tatt opp av kjeet vil gradvis brytes ned, og det meste er borte i løpet av 8-12 uker. Etter hvert overtar kjeet selv jobben med å dekke kroppens behov for antistoffer.

Råmelk fra ku

Det er viktig at råmelk inneholder antistoffer som kan beskytte dyret mot de smittestoffene det vil være utsatt for den første levetiden. Kyr vil stort sett ha vært i kontakt med de smittestoffene som gir sykdom hos kje, og kuantistoffer virker like godt hos kje som hos kalver. Videre har forskning vist at antistoffnivået hos kje gitt kuråmelk, er like høyt som hos kje gitt geiteråmelk. Råmelk fra ku kan derfor beskytte kjeet mot viktige speddyrinfeksjoner. Råmelk fra eldre kyr er ansett å gi best beskyttelse, siden disse ofte vil ha antistoffer mot flere ulike mikrober enn yngre kyr.

Den eneste kjente negative effekten av å gi kuråmelk til geit er at noen kje kan få blodmangel. Dette kommer av at råmelk fra enkelte kyr kan inneholde proteiner som fører til at geita oppfatter de røde blodlegemene sine som fremmedelementer og fjerner dem fra blodet. Erfaringer fra Prosjekt Friskere geiter viser at dette skjer svært sjelden.

Immunforsvaret hos den voksne geita

Når geita er 6 måneder gammel vil alle antistoffene fra råmelka være brutt ned. Det vil være egenproduserte antistoffer, og ikke antistoffer overført fra mordyret, som beskytter geita mot infeksjon i voksen alder. Det er derfor ikke sannsynlig at råmelk fra ku kan påvirke forekomsten av sykdom hos voksne geiter. En eventuell uventet forekomst av sykdom i sanerte besetninger kan ikke tilskrives kuråmelk, og må dermed ha andre årsaker.

Forekomst av sykdom i sanerte besetninger

For at immunforsvaret skal kunne reagere raskt og effektivt når det blir utsatt for smitte, er det viktig at dyret tidligere har vært i kontakt med den angripende mikroben. Snappede kje vokser opp i et rent, separat fjøs, og flyttes så tilbake til et rengjort og utbedret geitefjøs. I de rene fjøsene vil det være et lite utvalg og en liten mengde mikrober som stimulerer immunforsvaret. Det er heller ingen eldre geiter i besetningen som kan forsyne miljøet med mikrober. En høy forekomst av enkelte smittestoff vil allikevel kunne forekomme under visse forhold, som for eksempel i forbindelse med melking. Dette kan føre til sykdom på enkelte geiter, fordi immunforsvaret ikke er godt nok forberedt til å takle disse spesifikke smittestoffene.

Dersom det observeres en uventet forekomst av enkelte sykdommer i sanerte besetninger, er dette en situasjon som etter all sannsynlighet vil normalisere seg etter ett til tre år. Dette fordi gjennomsnittsalderen i besetningen da vil ha økt, ulike mikrober som kan stimulere immunforsvaret vil ha etablert seg i miljøet og geitenes immunforsvar vil ha blitt vant til de ulike smittestoffene.

Kuråmelk bør gis til kje i saneringsprogrammet

Det kan konkluderes med at kuråmelk gir kje nødvendig beskyttelse mot infeksjoner, men ikke vil påvirke forekomsten av sykdom hos voksne geiter.

”Geit i Ve(k)st”

Ny innsats for geitehaldet på Vestlandet:

Sogn og Fjordane Sau og Geit tok i februar 2006 initiativ til få etablert eit særskilt prosjekt for geitehaldet i dei tre vestlandsfylka Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Prosjektet er eit samarbeid mellom Sau og Geit, Fylkesmannens Landbruksavdeling, Bondelaga, Bonde og Småbrukarlaga, TINE og GILDE i alle tre fylker. Prosjektet startar opp 01.01.07 og er tre-årig.

Målet er å arbeide med særskilte utfordringar i geitenæringa, og prosjektet har tre hovudsatsingsfelt: sjukdoms-sanering, kjekjøtproduksjon/kulturlandskap og kompetanse på bygningssløysingar for geit.

Overordna arbeid er å motivere og stimulere geitehaldarane til å finne løysingar for framtida, sjå på alternativ til salg av kvote, muligheter for samdrifter eller driftsendringar som gir betre økonomi totalt sett for garden.

Prosjektet ser på arbeidet med sjukdoms-sanering som grunnleggande viktig for dei som skal drive med geit i framtida. Økonomi, dyrevelferd og profilering av produkt og næring har grunnlag i ein frisk geitebestand.

Prosjektleiari vil ha i oppgåve å arbeide med organisering, koordinering og rådgjeving om sanering i samarbeid med veterinærar og med prosjektleiinga i ”Friskare Geiter”

Det er no tilsett prosjektleiari. Dette er Ola Søgnesand frå Jølster i Sogn og Fjordane.

Han er tidlegare geitebonde og har i mange år arbeidd med oppgåver og prosjekt for geitehaldarane som tillitsvald i Sau og Geit og i andre landbruksorganisasjonar.

Gjennom denne delen av geiteprosjektet får Vestlandet ein viktig ressurs i arbeidet med å nå målet om ein frisk geitebestand i regionen.

Helga Kvamsås helga.kvamsas@tine.no

Årets seminsesong

Årets seminsesong er i ferd med å avrundes. De fleste er ferdig med paring og inseminering av geitene. På seminstasjonen tas det nå en pause i produksjonen av bukkeseed frem til etter nyttår.

Seminsesongen 2006 for geit har vært historisk. Det var første sesongen med egen seminastasjon for bukker og første gang det ble forsøkt med sædproduksjon av helt unge prøvebukker (5-7 måneder gamle). Det var også første året med utdanning av eierinseminører. Tidligere har det bare vært opplæring i forbindelse med deltakelse i seminforsøk.

Det ble tatt inn 9 prøvebukker fra besetninger som er med i Friskere geiter til den nye seminastasjonen på Hjermsstad i Stange (*se artikkel om seminastasjonen i Sau og Geit nr. 04/06*). I tillegg ble det tatt inn 9 elitebukker og 16 prøvebukker fra bukkeringene. De sanerte bukkene er oppstallet i en egen avdeling, helt separat fra de andre seminbukkene.

Det var mange bukker som ikke fungerte så godt i produksjon på stasjonen i starten, men etter hvert ble det lagret doser fra de aller fleste. Av de sanerte bukkene, er det tre som ikke ville ri. Det er bukken 2006755 Storm og kasjmirbukkene 6011 Adam og 6012 Aron. Produksjonen skal ha et opphold nå i seminsesongen for sau og vil fortsette på nyåret. Da håper vi å få lagret doser også fra de få bukkene som til nå ikke har fungert.

Prøvebukkene har alle gode ættepoeng og ble plukket ut på grunnlag av gode kåringsresultater. Det blir derfor spennende å se hvilke indekser de får etter at de er semingranska. På NSG Semin sin nettside www.nsgsemin.no ligger det lister med informasjon om årets seminbukker.

Oppslutningen om eierinseminasjonskursene og etterspørselen etter sæddoser har vært svært god. Det er nå utdannet rundt 100 eierinseminører. Dette vitner om interesse for økt seminbruk i geiteholdet.

Ingun Nævdal ingunn.nevdal@nsg.no

Friskare geiter i Guddal, Sogn og Fjordane

Nytt frå prosjektet

Påmelding

I starten av oktober er det 249 buskapar som har meldt seg på eller som har sanert. Det er i 2007 49 buskapar som vil sanere og dei har tilsaman ca 4300 geiter. Det er noko færre buskapar enn i 2006, men storleiken på buskapane aukar, ca 88 mjølkegeiter i snitt mot ca 70 i

snitt i 2006. I løpet av året dukkar det alltid opp nye buskappar som treng å få skifta ut dyra. Det er difor godt å ha eit visst slingringsmann i forhold til kor mange som kan melde seg på.

TINE vil forskottene

TINE vil av den grunn leggje inn ein budsjettpost for å kunne dekke eventuelle underskot på budsjettet til Friskere geiter ved slutten av året. Det er svært stor interesse hjå TINE for at saneringsarbeidet ikkje skal bremsast, og det er stor forståing for kor viktig det er at vi får smittefrie geiter. Dette gjer det lettare å ta inn fleire i prosjektet enn det vi har meldt om tidlegare, og prosjektet ynskjer å få kontakt med dei som kan tenkje seg å gå i gang med det fyrste.

Smitte frå sau til geit på beite

Framleis er det gode resultat etter sanering av sjukdom på geit og få sanerte geiter testar positivt. Opplegget og kontrollen med saneringa fungerer altså bra.

Det er no viktig å finne ut meir om risiko for smitteoverføring frå sau til geit på beite. I ein del område har det vist seg at det kan vera relativt mykje byllesjuka i saueflokkane. Det må difor satsast meir på testing av sauebuskappar og det er no sett ned ei gruppe som skal sjå på dette.

Dei som er med i gruppa er:

Thor Kåre Haug, 9056 Mortenhals, Geiteprodusent

Lars Ivar Fause, 9050 Storsteinnes, Saueprodusent

Magnhild Nymo, 9372 Gibostad, NSG sentralt

Liv Sølverød, Helsetjenesten for geit

Synnøve Vatn, Helsetjenesten for sau

Nils Leine, Friskere geiter

Det er såleis eit samarbeid med helsetjenesten for sau, og NSG er sterkt inne i biletet. Det blir ei viktig oppgåve i tida som kjem, då mange geiteflokkar som enno ikkje er sanert har slik kontakt med sau.

CAE testing av tankmelk

TINE Mastittlaboratoriet i Molde har i haust testa tankmjølk for CAE-antistoff.

Av 398 tankmjølkprøver var 312 positive for CAE-antistoff. Alle sanerte besetningar testa negativt som forventa. Tankmjølktesten er nå under godkjenning for bruk til overvaking av CAE i sanerte besetningar. Alle besetningar som er testa vil få analyseresultatet tilsendt i løpet av hausten.

Nye stipendiater for forskningsoppgaver på geit.

Veterinær Elise Nagel Alne er tilsatt som stipendiat i TINE i forskningsprosjektet "Optimal helse, velferd og mattrygghet for kvalitetsprodukter frå norske geiter". Prosjektet eies av TINE i samarbeid med Norges veterinærhøgskole. Norges Forskningsråd har tilbudt ytterligere en stipendiat på dette forskningsprosjektet. Denne stillingen er utlyst.

Veterinær Kari Lybeck er tilsatt som stipendiat ved Veterinærinstituttet i forskningsprosjektet "Optimalisering av analyser for kontroll og utrydding av paratuberkulose". Prosjektet eies av Veterinærinstituttet i samarbeid med TINE.

Det er etablert et godt samarbeid mellom Friskere Geiter og stipendiatene. Resultateter frå Friskere geiter vil inngå som en vesentlig del av forskningsarbeidene.

Kursprogram

"Geitehelse og rådgiving i sanerte besetninger" for veterinærer finn du her:

http://leine.no/htg/sanering/seminar/Kurs_gh_og_raad.pdf

Vang /Molde, oktober 2006

Nils Leine, Friskere geiter

Liv Sølverød, Helsetjenesten for geit